

Schuldhulpverlening als ambacht

Lezing voor Congres schuldhulpverlening, Utrecht, 15 november 2016

Dames en heren,

In 2011 publiceerde mijn collega Mark Bovens samen met Anchrit Wille een inmiddels veel besproken boek getiteld *De diplomademocratie*. Bovens en Wille betogen daarin dat er in Nederland een kloof bestaat tussen hoger opgeleiden en lager opgeleiden. Hoger opgeleiden noemen hun kinderen Mees, Fleur en Annabel, niet Kevin of Kimberly. Hoger opgeleiden doen aan hockey en tennis, terwijl lager opgeleiden liever voetballen. Hoger opgeleiden hebben interessante vormen van vrijetijdsbesteding (opera, toneel, ballet) terwijl lager opgeleiden 's avonds gewoon voor de buis gaan zitten om naar RTL te kijken. Het was een heel confronterend boek voor mij, omdat ik mij al lezend realiseerde dat ik niet paste in het plaatje van de hoger opgeleide dat Bovens en Wille schetsten. Enerzijds was dat natuurlijk fijn – hoera, ik leef niet in een elitaire bubbel – maar anderzijds: ik was blijkbaar een van de weinige hoger opgeleiden die 's avonds moe zijn en dan televisie gaan kijken. Andere hoog opgeleiden gaan 's avonds een stukje viool spelen. Of tien kilometer hardlopen. Of ze beginnen een burgerinitiatief voor milieubewuste afvalverwerking in hun buurt. Ik snapte nu ook waarom mijn verwijzingen naar tv programma's in lezingen (*Expeditie Robinson*, *Goede tijden, slechte tijden*) vaak stuitten op onbegrip. *Goede tijden, slechte tijden*? Waar heeft die vrouw het over?

Voor deze lezing ga ik dus niet refereren aan tv programma's – hoewel? Kent u *Een dubbeltje op z'n kant*? –; ik wou beginnen met een editorial uit de *Linda*. In haar eigen rubriek vertelt Linda de Mol – geschat vermogen boven de 20 miljoen – dat zij regelmatig bedelbrieven krijgt. “Lieve Linda, ik ben een alleenstaande moeder met vier kleine kinderen en mijn man heeft me met grote schulden achtergelaten. Als ik niet snel zeventienduizend euro overmaak komen we op straat te staan.” “Hi Linda, van de week hebben we ons Renaultje in de prak gereden en de dagwaarde is nog maar 1100 euro en daar kan ik geen auto van kopen. Van de stress heb ik permanent migraine. Kun jij ons 22.000 euro lenen?”

Linda zit nogal in haar maag met dit soort bedelbrieven en hanteert als algemene regel dat zij er niet op ingaat. In deze lezing wil ik met u stilstaan bij de column van Linda. Blijkbaar schrijven mensen in de financiële problemen brieven naar rijke Bekende Nederlanders waarin zij vragen om hulp. Ze doen dat, voor zover ik weet, spontaan. Ze doen het niet omdat de Kredietbank of de schuldhulpverleenster in het wijkteam heeft gezegd dat zij misschien eerst eens moeten kijken of ze een BN-er kunnen interesseren voor hun zaak, voordat ze in aanmerking komen voor hulp door de Kredietbank. Ik wil met u gaan kijken naar schuldhulpverlening aan de ene kant en andere vormen van hulpverlening aan de andere kant en die twee hulpvormen met elkaar vergelijken. Op basis van die vergelijking hoop ik dan, met u, aan het eind van mijn verhaal te kunnen uitmaken of schuldhulpverlening meer zou moeten gaan lijken op de andersoortige hulp dan wel dat die andersoortige hulp meer zou moeten gaan lijken op schuldhulp. En op basis van die exercitie kunnen we dan uitmaken of het terecht is dat Linda de bedelbrieven in haar prullenbak gooit.

Ik begin met de andere vormen van hulp. Als je in de nieuwe participatiemaatschappij hulp nodig hebt omdat je niet meer zelfstandig je huishouding kunt doen – je bent slecht ter been, slecht horend, slecht ziend, licht dementerend of een combinatie van al die dingen – dan kun je niet meer verhuizen naar een verzorgingshuis of een bejaardenoord. Dat was vroeger gebruikelijk maar tegenwoordig worden oude mensen aangemoedigd om zo lang mogelijk in hun eigen huis te blijven wonen. Verzorgingshuizen worden afgebouwd. Mensen moeten het redden op eigen kracht en als dat echt niet lukt moeten zij een beroep doen op hun sociale netwerk: partner, kinderen, overige

familie, vrienden, buren, collega's. Als het eigen netwerk niet in staat is hulp te verlenen moet men een beroep doen op andere vormen van onbetaalde hulp: buddy's, maatjes, vrijwilligers. Pas als dat allemaal niet lukt komt professionele hulp in beeld en dan nog gaat de professionele hulpverlener zoveel mogelijk op zijn handen zitten om de cliënt te empoweren en in zijn kracht te zetten. Dat geldt voor kwetsbare ouderen, voor mensen met een verstandelijke beperking, voor ernstig lichamelijk gehandicapte mensen, voor chronisch zieken. Het geldt voor allerlei soorten hulp: met koken, boodschappen doen, een dagbesteding vinden, het huis schoonmaken. Hulpverlening vindt plaats volgens de principes van de participatiemaatschappij.

Voor deze lezing heb ik geprobeerd mij een beeld te vormen van de schuldhulpverlening waar u allemaal veel meer van af weet dan ik. Wordt in de schuldhulpverlening ook gewerkt met de principes van de participatiemaatschappij? Worden mensen, vóór zij een beroep mogen doen op de Kredietbank, ook verwezen naar hun kinderen, naar de buurvrouw of naar vrijwillige vormen van hulp? Voor zover ik kon zien is dat niet het geval.

Natuurlijk, familieleden steunen elkaar in Nederland in hoge mate. Ouders helpen hun kinderen en kleinkinderen. Soms met een lening, soms met een gift. Soms met het kopen van een huis. Soms met het overbruggen van een moeilijke periode. Soms tegen alle beter weten in als het kind verslaafd is en het geld opgaat aan drank en drugs.

En zeker, ook in de schuldhulpverlening treffen we buddy- en maatjesprojecten: vrijwilligers die cliënten helpen met hun administratie.

Maar verder is de schuldhulpverlening klassiek georganiseerd volgens de principes van de verzorgingsstaat. Hulpbehoevende burgers worden geholpen door betaalde hulpverleners. Weerbare burgers die zelf niet in de financiële problemen zitten dragen daaraan naar rato bij via hun belastingbiljet.

In het proefschrift van Afke Theunissen, docent-onderzoekster bij hogeschool InHolland, lezen we hoe cliënten en professionele schuldhulpverleners daar tegenaan kijken.

Diverse cliënten vertellen hoe blij zij waren met de hulp van de Rotterdamse kredietbank.

“En ik breng mij schulden hier. En als ik kom hier, de mensen van de kredietbank schulden voor mij betalen en daar ik terug betalen bij de kredietbank.”

“Dat het voor mij overgenomen wordt, ik bedoel op wat voor manier dat maakt me niet uit. Dat ik er niet meer aan hoeft te denken eigenlijk. Dat ik lekker normaal kan leven, zonder wat ook ... kijk en dat ik maar een klein bedrag onderhoud per maand .. dat is in het begin effen wennen natuurlijk, maar daar kom je ook wel weer uit.”

Professionals aan de andere kant van de balie vinden het op hun beurt fijn dat zij iets voor cliënten kunnen betekenen. Een van de medewerkers legt uit:

“Ik vind het fijn om de mensen te helpen, te kunnen helpen om daar deel in te maken (...) Dat vind ik gewoon een goed gevoel. (...) Ik vind gewoon de ervaring die ik uit dit werk leer ook gewoon heel leuk. Weet je .. je kan niet iedereen over één kam scheren en je kan ook niet iedereen dezelfde stempel geven en dat is wel iets dat ik hier geleerd heb van jee, achter elk dossier zit echt een ander verhaal (...) ik vond het wel belangrijk dat je nou het verschil gewoon ziet in die mensen.”

Een ander vertelt hoe fijn het is om mensen blij te kunnen maken.

“wat je dan eigenlijk toch wel prettig vindt, is een klant die echt zo blij is dat het geslaagd is of zo zijn best heeft gedaan dat die echt zoiets heeft van ... ik ben zo blij. Dat je een afsluiting

hebt tegen kunnen gaan of een heraanluiting. Dan staan ze zo te jubelen en de tranen over hun wangen... ja, daar doe je het voor. Klanten die soms ook, nadat de bemiddeling geslaagd is, echt zo ontzettend blij zijn.”

Ik denk dat we kunnen zeggen dat de schuldhulp in Nederland wordt geboden volgens de principes van de verzorgingsstaat, door betaalde professionals, terwijl andersoortige hulp inmiddels heel vaak onbetaald wordt geleverd, volgens de principes van de participatiemaatschappij. Dat roept de vraag op: moet de schuldhulpverlening niet mee moderniseren? Zou de schuldhulpverlening niet ook moeten worden geregeld volgens de nieuwe beginselen? Afke Theunissen sprak voor haar onderzoek ook met cliënten die zich door de schuldhulpverlening paternalistisch behandeld voelden, met leefgeld per week. Een van de respondenten vertelde over haar indicatiegesprek:

“Ik kwam met een hele grote stapel binnen en ik schaamde me echt dood. Ik denk oh wat erg, mensen zullen wel denken. Toen hebben ze alles voor me zitten sorteren. Ik zeg ‘oh maar dat kan ik ook wel zelf.’”

Een teamchef vindt dat het hoog tijd is om ook de schuldhulpverlening te organiseren op een andere manier. Hij zegt:

“Als ik zo om mij heen kijk, herken ik ook wel bij heel veel mensen die hier werken dat we allemaal gericht zijn op het helpen van de klanten. Ik weet niet of dat zo goed is. Misschien moet je met zijn allen wel (...) tegen de klant zeggen: ‘Ga het maar lekker zelf regelen.’ Dat het zijn probleem is en niet ons probleem is. En als je zo eens naar de situatie kijkt zoals wij hier werken ... even los van hoe ik ben, want ik zit anders in mekaar. Ik ben wel degene die hulp wil bieden. Als ik iemand valt op straat dan ga ik hem ook helpen om op te staan. Dat zit een beetje in mijn karakter. Misschien is dat wel helemaal niet goed. Misschien moet ik tegen de anderen zeggen: ‘We gaan het niet doen. We gaan ze allemaal niet helpen.’ En die mensen gaan allemaal zorgen dat ze het zelf regelen. Elke burger in Rotterdam.”

Op een vraag van de onderzoekster, hoe het dan moet met mensen die dat echt niet kunnen, vult hij aan:

“Dan moet je eerst zorgen dat je het wel kan. Ga iemand ... een organisatie zoeken, een buurman of een neef en die gaan allemaal zorgen, dat het voor je geregeld wordt. Wij doen helemaal niks. Ja, wat we doen, is als jullie aan onze voorwaarden kunnen voldoen dan willen wij best bemiddelen richting die schuldeisers. Dat willen we wel doen. Voor de rest doen we helemaal niks. Heel het hulptraject, al die toestanden. We doen helemaal niks. Dat zou ook een manier zijn om ermee om te gaan.”

Deze schuldhulpverlener bepleit in feite een omslag van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij, ook op zijn terrein. Is dat een goed idee? Vroeger gingen we naar de burens om de boommachine te lenen of een pak melk. In de participatiemaatschappij van tegenwoordig kun je je burens ook vragen of ze elke week een middag op je gehandicapte dochter willen passen dan wel of ze wekelijks boodschappen willen doen samen met je dementerende vader. Als we de schuldhulpverlening gaan meenemen in deze ontwikkeling kunnen we onze burens binnenkort ook nog vragen of ze 500 euro voor ons hebben. Er komt een tijd aan waarin je met z'n allen achter de gordijnen kruipt als je buurvrouw voor de deur staat.

Is het een goed idee om schuldhulp te gaan organiseren volgens de principes van de participatiesamenleving? Als we elkaar in alle opzichten moeten gaan helpen omdat dit fijn voor ons is en de sociale cohesie in het land bevordert, waarom zou dat dan niet gelden als het gaat om financiële hulp? Geld kan een vriendschap lelijk verpesten, hoor ik u nu denken. Linda de Mol legt het uit in de eerder geciteerde column: geld kan leiden tot het faillissement van een vriendschap. Je

leent geld aan vrienden, je maakt afbetalingsafspraken die ze niet nakomen en je moet toekijken hoe die vrienden vervolgens wel op wintersport gaan.

Wat voor vriendschappen geldt, geldt in mindere mate waarschijnlijk ook voor familiebanden. Het is moeilijk om als volwassene je ouders of je broer of zus om financiële steun te moeten vragen. Dat voelt enorm ongemakkelijk. Het is voor de betreffende familieleden vervolgens ook heel ongemakkelijk om te weigeren, ook al zouden ze dat eigenlijk willen doen. En als er ja wordt gezegd kan het ongemakkelijk worden als de afbetaling niet verloopt zoals het rijkere familielid zich had voorgesteld. Financieel deskundige Annemarie van Gaal legt het uit op de website van het tv programma Een dubbeltje op z'n kant:

ONGEACHT DE SITUATIE ZOU IK NOOIT ADVISEREN OM EEN LENING AF TE SLUITEN BIJ FAMILIE. ALS HET MIS GAAT EN JE KUNT ONVERHOOPT DE LENING EN/OF DE RENTE NIET TERUGBETALEN DAN LEVERT DAT BEHALVE DE FINANCIËLE PROBLEMEN, OOK VERVELLENDE PROBLEMEN BINNEN DE FAMILIE OP. (...) HOUD GELDZAKEN DAAROM ALTIJD ZOVEEL MOGELIJK GESCEIDEN VAN FAMILIE EN VRIENDEN.

Daar komt bij dat schulden vaak – in elk geval gedeeltelijk – je eigen schuld zijn. Mensen passen niet goed op, ze sparen te weinig, ze kopen dingen die ze zich niet kunnen veroorloven, ze boeken te dure vakanties, of ze houden vast aan een bepaalde levensstandaard als ze werkloos worden of gaan scheiden.

De burens om hulp vragen is bij schulden bovendien lastig omdat je burens vaak een in een vergelijkbare financiële situatie zitten. Onderzoek van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid liet zien dat het grootste deel van de huishoudens met problematische schulden hoort tot de categorie lage opleiding/laag inkomen. Die wonen – weten we uit het boek over de Diplomademocratie – meestal niet naast hoog opgeleide burens met een hoog inkomen. Burgers met een laag inkomen en financiële problemen zouden daarom beter een beroep kunnen doen op vermogende landgenoten, BN-ers bijvoorbeeld, maar die zitten daar – net als Linda de Mol – ook lang niet altijd op te wachten.

Toch maar niet doen dus, schuldhulpverlening meenemen bij de overgang van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij? Ho ho. Dat gaat een tikkeltje te snel. Deze bezwaren tegen financiële hulp door burens, vrienden en familieleden gaan namelijk voor een groot deel ook op als het gaat om andersoortige hulp door burens, vrienden en familie.

Onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek liet zien dat ongeveer 1/3 van de Nederlanders vindt dat ouders moeten bijspringen als hun volwassen kinderen financiële problemen hebben. Een kleiner percentage (25 %) vindt dat ouders hun eigen leven zouden moeten aanpassen om een volwassen kind te helpen (als dat kind door bijvoorbeeld een auto-ongeluk in een rolstoel terecht komt of hersenletsel oploopt). Desalniettemin is in de huidige participatiesamenleving die laatste vorm van hulp min of meer moreel verplicht en de eerste niet.

Ongeveer de helft van de door het CBS ondervraagde respondenten vindt dat volwassen kinderen hun ouders horen te helpen; een derde vindt dat men ook financieel zou moeten bijspringen als dat nodig is. Het is opvallend dat deze norm over hulp verlenen sterker wordt aangehangen door de jongere generaties. Het is mogelijk dat de jongere generaties minder zijn gesocialiseerd door de verzorgingsstaat maar het is ook goed mogelijk – en het CBS onderzoek wijst sterk in die richting – dat de jongere generaties de facto nog niet voor hun ouders hoeven te zorgen en dat dit hun oordeel kleurt. Wie het mooie boekje van Yvonne Kroonenberg over ouderenzorg leest weet dat de zorg voor ouder wordende ouders zeer belastend kan zijn voor beide partijen. Ouderen die gewend zijn zelfstandig hun huishouden te doen worden hulpbehoevend en moeten dan plotseling accepteren dat hun volwassen kinderen en schoonkinderen elke week, drie keer per week of elke dag op de

stoep staan. Ze komen later of eerder dan was afgesproken, ze rommelen door de administratie, ze leggen de houten lepels op de verkeerde plek, ze gooien eten weg, ze zeggen er wat van als je rondloopt in een gevlechte jurk of broek; ze bemoeien zich overal mee. Sommige ouderen ondergaan dit alles lankmoedig, maar Kroonenberg beschrijft invoelend hoe veel ouderen er kribbig van worden en gaan mopperen op die goed bedoelende hulpverleners. De volwassen kinderen en schoonkinderen op hun beurt ervaren dat als onredelijk; zij houden van hun hulpbehoevende ouders en hebben medelijden met hen, maar ze weten beslist wel iets leukers te doen met hun avond of hun zaterdagmiddag dan het huishouden voor pa of ma bij te werken, of hun administratie uit te zoeken. Zij hadden gerekend op een beetje dankbaarheid.

Wie het boekje van Kroonenberg leest beseft meteen dat financiële hulp de familieverhoudingen kan verstoren maar dat dit voor andere vormen van hulp minstens net zo hard opgaat.

Het is belangrijk dat we ons realiseren dat de participatiesamenleving zwaarder drukt op lagere inkomensgroepen dan op hoger opgeleide veel verdieners. De CBS cijfers laten zien dat lager opgeleiden meer hulp bieden over en weer. Dat is ook heel begrijpelijk. Collectief gefinancierde verzorgingshuizen worden afgeschaft maar voor welgestelde ouderen zijn er privé verzorgingshuizen en serviceflats, waar altijd hulp aanwezig is. Wie geld heeft hoeft zijn volwassen kinderen niet lastig te vallen met een verzoek om huishoudelijke hulp. Wie geld heeft en niet weg wil uit zijn eigen huis kan een dienstbode inhuren zoals vroeger te doen gebruikelijk. Het is goed denkbaar dat wij, naarmate de participatiesamenleving verder vorm krijgt opschuiven in de richting van het zorgmodel dat ze in Italië gebruiken. Daar hebben ze nooit een ontwikkeld systeem van ouderenzorg gehad en daar huren ouderen een Roemeense badante in, die bij hen inwoont en voor hen zorgt.

Laten we eens kijken naar nog een andere vorm van hulp die de participatiesamenleving van ons vraagt. In de hoogtijdagen van de verzorgingsstaat bestonden er grootschalige instellingen voor allerlei typen hulpbehoevende burgers. Voor ouderen waren er bejaardenoorden en verzorgingshuizen, voor mensen met een verstandelijke beperking waren er instellingen in de spreekwoordelijke bossen, waar zij konden wonen en zo mogelijk een beetje werken en waar altijd hulp aanwezig was. Voor mensen met een psychiatrische aandoening (schizofrenie, een zware depressie) waren er psychiatrische inrichtingen. Lang voordat koning Willem-Alexander Nederland uitriep tot participatiesamenleving, eigenlijk al sinds de jaren zeventig, bestond er al een trend die vermaatschappelijking of deinstitutionalisering werd genoemd. Onderzoekers hadden er op gewezen dat in grootschalige instellingen een verschijnsel optreedt dat we hospitalisering noemen: mensen hoeven niet meer voor zichzelf te zorgen en zijn er daardoor ook steeds minder toe in staat. Mensen met psychiatrische problemen en mensen met een verstandelijke beperking waren daarom beter af in eigen appartementjes of kleinschalige woonvormen in gewone buurten, waar ze zoveel mogelijk vorm konden geven aan hun eigen leven. Daar zat best wat in maar het wonen in de buurt is geen wondermiddel. Mensen met een verstandelijke beperking worden daar niet opeens drie keer zo slim van en psychiatrische patiënten knappen er ook lang niet altijd van op. Sterker nog: soms zijn die er erger aan toe dan in de inrichting omdat zij hun medicijnen niet innemen, psychotisch worden en op de spoedpost van het ziekenhuis terecht komen. Of ze worden als 'verwarde personen' van de straat gehaald door de politie. Mensen met een verstandelijke beperking of een psychiatrische aandoening hebben hulp nodig; je kunt ze wel een beetje empoweren maar ze redden het niet op eigen kracht. In de participatiesamenleving is het de bedoeling dat deze mensen worden geholpen door hun familie of door de buurt. Voor familiehelp geldt bij deze groepen vaak hetzelfde als bij oudere mensen. Over en weer is dat ongemakkelijk. Ik mocht ooit een praatje houden bij een jubileumbijeenkomst van Dennendal, een instelling voor kinderen en volwassenen met een verstandelijke beperking. De zaal was voor een deel gevuld met cliënten. Diegenen die begrepen wat er ging gebeuren bij het verder doorzetten van de participatiesamenleving maakten zich zorgen. Ze begrepen dat hun betaalde hulpverleners voor een groot deel zouden worden vervangen door

ouderlijk toezicht en net als andere jonge mensen vonden ze dat een heel vervelend idee. Omgekeerd vinden ouder wordende ouders die moeten zorgen voor een volwassen kind met een verstandelijke beperking dat heel zwaar en maken zij zich zorgen over hoe het verder zal gaan als hun kind hen overleeft. Ouders van volwassen kinderen met een psychiatrische aandoening ervaren heel veel en ernstige stress. Het is heel belastend om regelmatig te worden geconfronteerd met een volwassen kind dat niet voor zichzelf zorgt, dat in een ernstig verwaarloosde woning zit of midden in de nacht op de snelweg loopt en dan opbelt dat hij er een eind aan gaat maken.

Femmianne Bredewold, destijds onderzoekster aan de hogeschool Zwolle, inmiddels werkzaam bij de Universiteit voor Humanistiek, deed onderzoek naar burenhulp aan mensen met een verstandelijke of psychiatrische beperking. Ze ontdekte dat dit eigenlijk vooral goed gaat als de hulp beperkt en oppervlakkig blijft; als deze kwetsbare mensen een te groot beroep doen op hun burens ontstaat er conflicten. Bredewold deed onderzoek in twee wijken in Zwolle, een rijk waar overwegend wat meer welgestelden wonen en een armere wijk. In die laatste wijk bleken veel meer mensen met een verstandelijke beperking of psychiatrische aandoening te wonen dan in de eerste. Dat is ook best begrijpelijk. Instellingen die een plek zoeken voor hun cliënten denken ook aan de kosten en de kostprijs van grond en de prijs of de huurprijs van huizen ligt in arme wijken lager. Bovendien is vaak de gedachte (en ook daar zit iets in) dat cliënten meer gemeen hebben met arme bewoners van een achterstandsbuurt dan met welgestelde villabewoners met een baan, een werkster, een secretaresse en drie hockeyende dochters. Een van Bredewolds respondenten in de arme wijk in Zwolle verzuchtte: als er nu een huis leegstaat zeggen we tegen elkaar, oh, als er nu alsjeblieft maar eens een normaal iemand in komt.

Ook dit deel van de participatiesamenleving lijkt zwaarder te drukken op armere, lager opgeleide mensen dan op hun rijkere, hoger opgeleide medeburgers. Zelf heb ik ooit een keer voor de gemeente Amsterdam mogen uitzoeken waar hun kleinschalige woonvormen voor mensen met beperkingen of een psychiatrische achtergrond zijn gevestigd. Het beeld voor Amsterdam was heel duidelijk. Kleinschalige woonvormen vonden we in de Bijlmer en de Kolenkit, niet in Oud Zuid, niet in de grachtengordel, niet aan de Weteringschans. Ook hier lijken rijke Nederlanders in de participatiesamenleving de dans te ontspringen.

Ik ben zelf helemaal geen voorstander van de participatiesamenleving, maar allerlei anderen onder wie waarschijnlijk velen van u, zijn dat wel. Voor al die voorstanders lijkt het mij een goed idee om te gaan verkennen hoe we ervoor kunnen zorgen dat rijke Nederlanders ook mee doen in de participatiesamenleving en een van de manieren waarop dat kan is als we schuldhulpverlening gaan benaderen als allerlei andere vormen van hulp. Nu al kampt een groot deel van de mensen die zich bij sociale wijkteams in gemeenten melden met financiële problemen. Waarom moeten zij voor hun niet-financiële problemen bij hun familie aankloppen en voor de financiële problemen bij de overheid? Financiële hulp kan de familieverhoudingen verzieken, maar – hebben we net gezien – dat geldt voor andere vormen van hulp ook. Waarom moeten mensen met niet-financiële problemen hun burens gaan lastigvallen en met financiële problemen niet? Geld lenen kan de verhoudingen tussen burens behoorlijk onder druk zetten, maar dat geldt voor andere vormen van hulp evenzeer. Natuurlijk is het goed denkbaar dat familieleden en burens financieel niet veel armslag hebben. In die gevallen zouden echte voorstanders van de participatiesamenleving consequent moeten zijn en cliënten moeten adviseren om rijke Nederlanders als Linda de Mol te interesseren voor hun zaak. Linda en andere rijke mensen zitten daar lang niet altijd op te wachten, maar dat geldt voor mensen die nu moeten zorgen voor ouders, andere familieleden, burens en vrienden ook. Velen van ons gaan 's avonds ook liever een beetje uitrusten, tv kijken, of een goed boek lezen.

Voor mensen die, met mij, heimwee hebben naar de verzorgingsstaat is een omgekeerd scenario denkbaar. Als het veel te ver gaat om hulp zoekende burgers aan te raden met hun financiële problemen aan te kloppen bij familie, burens, vrienden of bekende Nederlanders, dan gaat het

misschien ook te ver om een beroep te doen op je sociale netwerk voor langdurige, tijdrovende of intensieve zorg. In de schuldhulpverlening werken, zagen we in het proefschrift van Afke Theunissen, mensen die graag helpen, die daar bewust hun vak van hebben gemaakt en die het fijn vinden als ze voor cliënten iets kunnen betekenen. In de sociale hulpverlening werken vergelijkbare sociale, empathische, aardige mensen. Maar in de sociale hulpverlening moeten die mensen vooral op hun handen zitten en de cliënt verwijzen naar zijn of haar netwerk.

Waarom dat verschil? Als schuldhulpverlening een ambacht is, als we in de schuldhulpverlening kiezen voor collectief gefinancierde hulp door betaalde professionals, dan zou hetzelfde moeten gelden voor sociale professionals in de rest van de zorg. Geef mensen die graag andere mensen helpen toch de kans om dat te doen voor hun beroep. Tegen een gewoon salaris.